

นโยบายการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI)
มาใช้ในสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเข้ามามีบทบาทในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. จึงเล็งเห็นความสำคัญในการนำ AI มาใช้เพื่อยกระดับการบริหารงานและการบริการขบวนองค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรม เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เป็นระบบอัตโนมัติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานสามารถใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ วางแผน ในการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการใช้ AI เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่ดีขึ้นด้วยข้อมูลที่แม่นยำ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การใช้ AI จะช่วยเพิ่มความเร็วและความแม่นยำในการทำงาน ประหยัดเวลาและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการต่าง ๆ ภายในสถาบัน โดยการส่งเสริมและสนับสนุน ให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเรียนรู้และนำ AI ไปใช้งาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
- 2.2 เพื่อช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่มีข้อมูลรองรับ โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มี ปริมาณมากและซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะมีการตรวจสอบข้อมูลที่วิเคราะห์โดยผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน อีกครั้ง หรือจนกว่าจะนำข้อมูลไปใช้งานจริงได้
- 2.3 เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมและความสามารถทางการจัดการปัญหาของขบวนองค์กรชุมชน การนำ AI มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงาน จะช่วยให้สถาบันสามารถนำเสนอแผนงานและแนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้นและตอบสนองต่อ ความต้องการของขบวนองค์กรชุมชนได้อย่างแท้จริง
- 2.4 เพื่อควบคุมการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมและปลอดภัย มุ่งมั่นที่จะใช้งาน AI อย่างมีความรับผิดชอบ ด้วยการคำนึงถึงหลักจริยธรรมและความปลอดภัยของข้อมูล และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานและขบวนองค์กรชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้การใช้งานเทคโนโลยีนี้ไม่สร้างผลกระทบทางลบ ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. ขอบเขตการใช้

นโยบายฉบับนี้มีผลใช้บังคับกับ คณะกรรมการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ รวมถึงลูกจ้างของสถาบันฯ โดยครอบคลุมถึงทุกกิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันฯ ที่เกี่ยวข้องกับการนำระบบปัญญาประดิษฐ์มาใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการภายใน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดสรรงบประมาณ หรือการให้บริการขบวนองค์กรชุมชนในรูปแบบดิจิทัล

4. คำนิยาม

- 4.1 สถาบัน หมายถึง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.
- 4.2 ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) หมายถึงเทคโนโลยี ที่ใช้ในการพัฒนาระบบหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำงานที่ต้อง ใช้สมองมนุษย์ เช่น การเรียนรู้ (Machine Learning), การตัดสินใจ (Decision Making), การจดจำ (Recognition), การประมวลผลภาษา (Natural Language Processing) หรือการทำงานอัตโนมัติ (Automation) โดยมีการใช้ข้อมูลและอัลกอริทึมในการพัฒนาความสามารถเหล่านี้ทั้งนี้ สถาบันเป็นผู้จัดหาและนำระบบ AI ให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับนำไปใช้งาน
- 4.3 มนุษย์อยู่ในการควบคุม (Human-in-the-loop) แนวปฏิบัติที่ให้ AI เป็นเพียงระบบสนับสนุนการตัดสินใจ โดยมนุษย์ยังคงเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย (Final Decision Maker) ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิและสวัสดิการของชุมชน
- 4.4 อัลกอริทึม (Algorithm) ชุดของขั้นตอนหรือกฎเกณฑ์ที่ AI ใช้ในการประมวลผลข้อมูลและสร้างผลลัพธ์
- 4.5 บัญชีผู้ใช้งาน หมายความว่า ข้อมูลประจำตัว (User Account) หรือสิทธิการเข้าถึงระบบ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ที่สถาบันมอบให้แก่ผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลที่ได้รับอนุญาต เพื่อใช้ในการเข้าถึงและใช้งานระบบ AI ตามวัตถุประสงค์ภายใต้นโยบายด้านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Policy : AI Policy)

5. หลักการจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์

การใช้งาน AI ในสถาบันฯ ต้องยึดหลักจริยธรรม ดังนี้

- 5.1 ผู้ปฏิบัติงาน ต้องไม่ใช้ AI ภายใต้บัญชีผู้ใช้งานของสถาบัน ในการสร้างเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย กวาระเบี่ยงหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมถึงไม่ทำให้เกิดความเสียหาย หรือเนื้อหาที่เป็นการล่วงละเมิด หรือไม่เหมาะสม หรือใช้ในการสร้าง เผยแพร่ หรือแจกจ่ายเนื้อหาที่เป็นเท็จ หรือที่มีเจตนาบิดเบือน แสดงข้อมูลไม่ถูกต้อง หรือทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิด ตลอดจนการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญาใด ๆ ของบุคคลอื่น
- 5.2 ผู้ปฏิบัติงาน ต้องไม่ใช้ AI ภายใต้บัญชีผู้ใช้งานของสถาบัน ในการดำเนินการใด ๆ ในกิจกรรม หรือการบริหารของสถาบัน ต้องหยุดชะงัก ระวัง ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงาน ตามปกติได้
- 5.3 ผู้ปฏิบัติงาน ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้สำหรับการพัฒนาระบบ AI รวมถึงการ ทดสอบ อย่างเข้มงวด การรับรองความถูกต้อง และการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน และ ปฏิบัติตามกระบวนการในการนำระบบ AI ไปใช้

- 5.4 การอคติและการเลือกปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานต้องไม่ใช่ AI ในการวิเคราะห์หรือตัดสินใจที่ เกี่ยวข้องกับสิทธิ ส่วนบุคคล เช่น การเลือกปฏิบัติหรือการแยกแยะตามเชื้อชาติ, เพศ, หรือศาสนา หรือ ความสามารถของ บุคคล
- 5.5 ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องไม่ใช่ AI ในการตัดสินใจที่สำคัญหรือในเรื่องที่ต้องอาศัยดุลพินิจของมนุษย์ โดยไม่ ผ่านการตรวจสอบ คัดกรอง และสอบทานโดยมนุษย์ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด ความไม่ยุติธรรม หรือ ผลกระทบต่อสิทธิและ/หรือประโยชน์ของสถาบันที่ไม่พึงประสงค์เช่น การตัดสินใจในการบังคับใช้ กฎหมาย
- 5.6 ห้ามผู้ปฏิบัติงาน ใช้ AI ภายใต้บัญชีผู้ใช้งานของสถาบัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือ ผู้อื่นที่ไม่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมงานของสถาบัน เช่น การใช้ AI เพื่อหากำไรส่วนตัวจากข้อมูลที่ได้จากการ ทำงาน หรือการใช้เทคโนโลยี AI ในการดำเนินกิจกรรมที่ขัดกับผลประโยชน์ของสถาบัน
- 5.7 ห้ามผู้ปฏิบัติงาน ใช้ AI ภายใต้บัญชีผู้ใช้งานของสถาบัน ในการปลอมแปลงปรับแต่งผลลัพธ์ ของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ AI เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นจริงหรือเพื่อการหลอกลวง โดยต้องอยู่ในกรอบ ของความ โปร่งใสและความถูกต้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความถูกต้องและเชื่อถือได้
- 5.8 ผู้ปฏิบัติงาน ต้องไม่ใช่ AI ภายใต้บัญชีผู้ใช้งานของสถาบัน ในการละเมิดความเป็นส่วนตัวของ บุคคลใด ๆ ห้ามใช้ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลที่ละเอียดอ่อน เช่น เลขบัตรประชาชน สำเนาบัตร ประชาชน ข้อมูล การเงิน หรือข้อมูลส่วนบุคคลของขบวนการคุ้มครองชุมชน รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานอื่น หรือ ของบุคคลใด ๆ โดยต้องให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อย่างเคร่งครัด
- 5.9 ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งใช้ AI ภายใต้บัญชีผู้ใช้งานของตนเอง จะต้องไม่ใช่ AI ในลักษณะที่ก่อให้เกิด ความเสียหายกับสถาบันหรือส่งผลกระทบต่อสถาบันหรือความมั่นคงของสถาบัน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือ ทางอ้อม รวมถึงต้องไม่ก่อให้เกิดการรั่วไหลของข้อมูลภายในสถาบัน

6. การบริหารความเสี่ยง

สถาบัน จัดให้มีการบริหารจัดการความเสี่ยงของการใช้งานระบบ AI ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเสี่ยงด้าน ข้อมูล ความเสี่ยงด้านการพัฒนาระบบ AI ความเสี่ยงที่เกิดจากภัยคุกคามทางไซเบอร์รวมถึงความเสี่ยงจากการ ละเมิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือสิทธิส่วนบุคคล เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการนำไปใช้งาน โดยมีหลักการ ดังนี้

- 6.1 มีการระบุความเสี่ยงจากการใช้งานระบบ AI และกำหนดเป้าหมายความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (Risk Appetite) ของสถาบันอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดให้มีการประเมินและติดตามความเสี่ยงของการใช้งาน

ระบบ AI อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการควบคุมความเสี่ยงเหมาะสมกับลักษณะการใช้งาน ภายใต้กรอบนโยบายการบริหารความเสี่ยง ที่ยอมรับได้

- 6.2 มีการบริหารจัดการความเสี่ยงของระบบ AI ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาและการทำงานของระบบ AI (AI Lifecycle) อย่างรัดกุมเหมาะสม โดยระบบควรมีความมั่นคงปลอดภัย ถูกต้อง และเชื่อถือได้ ซึ่งสามารถควบคุมความเสี่ยงและอธิบายที่มาของผลลัพธ์จากระบบ AI ได้
- 6.3 มีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการและผลจากการตัดสินใจของระบบ AI ที่นำมาใช้ภายใต้กรอบการกำกับดูแลที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการใช้งาน AI อย่างรับผิดชอบ มีจริยธรรม โปร่งใส เป็นธรรม (FEAT : Fairness, Ethics, Accountability, Transparency)
- 6.4 กรณีที่มีการนำระบบ AI มาใช้กับงานที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่สำคัญ ควรพิจารณาให้มนุษย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาความเสี่ยงและผลกระทบของการใช้งาน

7. การรักษาความมั่นคงปลอดภัย

- 7.1 ไม่นำข้อมูลอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของระบบ (เช่น รหัสผ่าน ข้อมูล API Key รายละเอียดการตั้งค่าของระบบ เป็นต้น) รวมไปถึงข้อมูลสถาบันที่สำคัญที่ไม่ได้ถูกป้องกันข้อมูลรั่วไหลไปใช้งานร่วมกันระบบ AI
- 7.2 สถาบันจะจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่อปกป้องระบบ AI จากการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต การโจมตีทางไซเบอร์ ความเสียหายต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์ และภัยคุกคามอื่น ๆ และจะมีการจัดทำระเบียบปฏิบัติในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับระบบ AI

8. ความรับผิดชอบในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์

- 8.1 ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะต้องปฏิบัติตามนโยบายด้านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence Policy : AI Policy) รวมถึงระเบียบ และแนวปฏิบัติใด ๆ ที่สถาบันอาจกำหนดขึ้นในภายหลัง ตลอดจน กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานกำกับดูแลที่ เกี่ยวข้อง หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้งาน ทั้งที่มีผล ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และที่จะมีขึ้นในอนาคต (รวมเรียกว่า “การปฏิบัติตามกฎที่เกี่ยวข้อง”) เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา หรือ กฎหมายคุ้มครองการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เป็นต้น
- 8.2 ในกรณีที่สถาบันได้รับความเสียหายทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำ การละเลย การเจตนา ความประมาท ความบกพร่องหรือการฝ่าฝืนการปฏิบัติตามกฎที่เกี่ยวข้อง ผู้กระทำ

จะถือว่ามีความผิด และจะได้รับการลงโทษทางวินัยตามความร้ายแรงและความเหมาะสม นอกจากนี้สถาบันยังคงมีสิทธิเรียกร้องการเยียวยาอื่น ๆ ตามกฎหมายได้เช่น การชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น และหากการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นความผิดซึ่งมีกฎหมายกำหนดโทษไว้ผู้กระทำ จะต้องรับโทษตามที่กฎหมายนั้นกำหนดด้วย

ทั้งนี้สถาบันจะดำเนินการให้มีการสื่อสารและส่งเสริมการสร้างความตระหนักรู้ด้านการใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสอบทาน และทบทวนนโยบายทุกปีเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) มาใช้งานเป็นไปอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และสอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง